

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 21 maja 2013 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi oddalił wniosek J. G. z udziałem K. S. i I. S. o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku po A. G..

Powyższe rozstrzygnięcie zostało oparte na ustaleniu, że spadkodawca A. G. zmarł w dniu 16 marca 2012 roku. W chwili śmierci był wdowcem, miał dwoje dzieci: I. S. i J. G.. Testamentem z dnia 15 listopada 2005 roku powołał do spadku w całości swoją wnuczkę K. S..

Na terminie posiedzenia w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po A. G. wyznaczonym w sprawie o sygn. akt III Ns 1309/12 stawiła się wnioskodawczyni K. S. i uczestniczka I. S.. Uczestnik J. G., pomimo prawidłowego powiadomienia, nie stawił się na terminie posiedzenia. Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi postanowieniem z dnia 21 listopada 2012 roku stwierdził, iż spadek po A. G. na podstawie testamentu własnoręcznego nabyła wnuczka K. S..

W dniu 28 listopada 2012 roku J. G. złożył do akt sprawy o sygn. akt III Ns 1309/12 pismo z prośbą o przyjęcie usprawiedliwienia nieobecności na rozprawie w dniu 21 listopada 2012 roku przedkładając jednocześnie oryginał testamentu notarialnego z dnia 31 maja 2010 roku. Sąd zarządzeniem z dnia 3 stycznia 2013 roku wezwał J. G. do uzupełnienia braków formalnych pisma z dnia 28 listopada 2012 roku poprzez wskazanie, czy stanowi ono: apelację od postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku, wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku, czy też skargę o wznowienie postępowania. W odpowiedzi J. G. wskazał, że pismo to stanowi wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

Sąd Rejonowy zważył, że okoliczności ustalone w sprawie nie dają podstaw do zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w świetle art. 679 § 1 i 2 k.p.c. i dlatego wniosek oddalił. Wnioskodawca brał udział w postępowaniu, a fakt istnienia testamentu notarialnego był mu znany od 2011 roku. Niestawiennictwo na rozprawie było spowodowane zaspaniem. Wnioskodawca mógł zatem złożyć chociażby pismo informujące o testamencie przed wydaniem postanowienia.

Od wskazanego wyroku apelację złożył wnioskodawca, zaskarżając je w całości i zarzucając:

1. naruszenie prawa procesowego to jest art. 117 § 5 k.p.c. polegające na nie rozpoznaniu wniosku o ustanowienie pełnomocnika procesowego z urzędu, który zgodnie z zasadą rzetelnego procesu powinien być rozpoznany bez zbędnej zwłoki, co skutkowało pozbawieniem wnioskodawcy skutecznej możliwości obrony swoich praw, co stanowi podstawę nieważności postępowania zgodnie z art. 379 pkt 5 k.p.c.,
2. na wypadek, gdyby Sąd nie podzielił zarzutu nieważności postępowania, zarzucił naruszenie przepisów postępowania tj. art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 679 § 1 k.p.c. polegające na zaniechaniu ustalenia istotnych z punktu widzenia okoliczności sprawy dotyczących momentu, w którym wnioskodawca, jako uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku mógł skutecznie powołać się na istnienie drugiego testamentu i nieustalenie, że wnioskodawca wszedł w faktyczne posiadanie testamentu po wydaniu postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

W konkluzji apelacji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia i stwierdzenie nabycia spadku po A. G. przez J. G. zgodnie z wolą spadkodawcy wyrażoną w testamencie notarialnym z dnia 31 maja 2010 roku.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

apelacja jest uzasadniona.

Trafny jest zarzut apelacji naruszenia art. 117 § 5 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c. Słusznie podnosi skarżący, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał wniosku o ustanowienie pełnomocnika, który wnioskodawca wyraźnie zawarł w piśmie z dnia 28 listopada 2012 roku.

Zauważyć należy, że jak trafnie podnosi się w orzecznictwie nierozpoznanie w ogóle wniosku o ustanowienie dla strony pełnomocnika procesowego z urzędu może prowadzić do nieważności postępowania z uwagi na wystąpienie przesłanki z art. 379 pkt 5 k.p.c. (wyrok SN z 25.5.2005 r., I CK 773/04, opubl. L., uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego - Izba Pracy, (...) i Spraw Publicznych z dnia 28 maja 2013 r. I PK 3/13, opubl. L.). W rozpoznawanej sprawie, uwzględniając jej okoliczności, uznać należy, że do takiej nieważności doszło. Analiza pism procesowych wnioskodawcy w niniejszej sprawie, a zarazem uczestnika postępowania w sprawie o sygn. akt III Ns 1309/12 o stwierdzenie nabycia spadku, prowadzi do wniosku, że nie jest on w stanie samodzielnie realizować swoich praw w postępowaniu przed sądem, gdyż jest osobą nieporadną

i nieobeznaną w procedurze cywilnej i prawie materialnym.

Wobec powyższego, rację ma skarżący, że postępowanie w sprawie zostało dotknięte nieważnością, z uwagi na pozbawienie go możliwości obrony swoich praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. W tych warunkach, na mocy art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. zaskarżone postanowienie należało uchylić, postępowanie przed Sądem I instancji znieść, a sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Rozpoznając sprawę ponownie Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności rozpozna wniosek skarżącego o ustanowienie pełnomocnika z urzędu zawarty w piśmie z dnia 28 listopada 2012 roku, z uwzględnieniem treści art. 117 k.p.c.

Następnie Sąd rozpozna wniosek o zmianę postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku mając na uwadze przesłanki z art. 679 k.p.c. W świetle treści tegoż przepisu przesłucha J. G. szczegółowo na okoliczność kiedy powziął wiedzę o istnieniu testamentu notarialnego z dnia 31 maja 2010 roku, z jakich przyczyn nie powołał się na jego sporządzenie i istnienie w toku postępowania w sprawie o sygn. akt III Ns 1309/12 oraz od kiedy dysponuje tym dokumentem.

Przy rozpoznawaniu sprawy Sąd winien mieć na uwadze, że przepis art. 679 k.p.c. ma charakter wznowieniowy. Realizuje on nie tylko ochronę dziedziczenia spadkobiercy, lecz także zastępuje instytucję wznowienia postępowania w tych sprawach w drodze żądania zamiany dotychczasowego wadliwego stwierdzenia nabycia spadku (uchwała SN z dnia 21 kwietnia 1994 r., sygn. akt III CZP 40/94, OSNCP 1994, nr 11, poz. 210; postanowienie SN z dnia 14 września 2004 r., sygn. akt III CK 458/03). Wzgląd na to pozwala i zarazem czyni uzasadnionym sięgnięcie przy dokonywaniu wykładni użytego w nim pojęcia „podstawy”, której uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku nie mógł powołać w tym postępowaniu, do treści i dorobku wykładni art. 403 § 2 k.p.c. Zgodnie z jego brzmieniem przyjmując też należy, że obejmuje ono zarówno okoliczności faktyczne, jak i środki dowodowe. O ile jednak przepis art. 403 § 2 k.p.c. wyraźnie wymaga, aby takie okoliczności lub dowody zostały wykryte później, tj. już po uprawomocnieniu się orzeczenia, o tyle przepis art. 679 § 1 zd.2 k.p.c. nie precyzuje przyczyn, dla których powołanie nowych okoliczności lub dowodów w poprzednim postępowaniu nie było możliwe. Podstawy do domagania się zmiany postanowienia spadkowego nie należy interpretować wyłącznie w płaszczyźnie obiektywnej możliwości, powiązanej z nakazem starannego, aktywnego działania uczestnika w postępowaniu sądowym w celu wyjaśnienia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy. Podstawa, której nie można było powołać w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku, a która w myśl art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c. uzasadnia ponowne rozpoznanie sprawy spadkowej, to podstawa której w poprzednim postępowaniu uczestnik nie mógł powołać z uwagi na zaistniałe okoliczności sprawy. Owa możliwość powołania się na nową podstawę, o jakiej stanowi powyższy przepis, nie może być bowiem badana jedynie teoretycznie, w kontekście li tylko należytego dbania przez uczestników postępowania o swoje interesy, ale ocena jej wystąpienia winna uwzględniać wszystkie okoliczności zaistniałe w tamtym postępowaniu i rolę sądu w wyjaśnianiu okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 65/09, opubl. L.).